

Stekelroggen in de Oosterschelde?

Bericht van 2017.

In de Oosterschelde bij Yerseke zijn voor het eerst gekweekte stekelroggen in de natuur uitgezet. De experimentele uitzet markeert een bijzonder moment. Niet eerder is geprobeerd om met gekweekte roggen natuurlijke populaties te herstellen.

In dit vernieuwende project werken vijf organisaties samen die zich bezighouden met natuurbescherming van de Noordzee: Wereld Natuur Fonds, Sportvisserij Nederland, Dutch Shark Society, Blue Linked en Stichting De Noordzee. Het pilootproject dat vandaag is gestart, gaat meer informatie opleveren die bijdraagt aan het herstel van haaien- en roggpopulaties in de Noordzee. Ook wordt bekeken of de uitgezette stekelroggen de route richting de Noordzee goed kunnen vinden.

Stekelroggen

De organisaties hebben ervoor gekozen om de proef te beginnen met stekelroggen. De soort is niet bedreigd en in delen van de Noordzee gaat het weer beter, met name voor de Engelse kust. In het Nederlandse deel komen stekelroggen nog weinig voor.

De stekelrog plant zich makkelijk voort in gevangenschap. De eitjes komen uit publieke aquaria. Als die in het kweekcentrum in Utrecht uitkomen, leren kleine rogjes op levende garnalen te jagen. Voordat de dieren worden uitgezet krijgen ze merkje, om hun gedrag in kaart te kunnen brengen.

Bedreigde soorten

Roggen en haaien kwamen tot in de jaren vijftig veel voor in de Noordzee. Maar sinds de opkomst van de intensieve visserij en het verdwijnen van kraamkamers door de aanleg van de Afsluitdijk en de Deltawerken, zijn hun aantallen drastisch teruggelopen. Door hun trage voortplanting zijn ze bovendien erg kwetsbaar voor menselijke activiteiten. Van de 17 haaien- en roggsoorten die nu nog in de Noordzee leven, zijn er 9 bedreigd. Ernstig bedreigde soorten, zoals de vleet en de zee-engel, komen in het Nederlandse deel van de Noordzee vrijwel helemaal niet meer voor.

Stekelroggen in de Oosterschelde?

De kans dat ernstig bedreigde haaien-en roggensorten op eigen kracht weer volop in de Noordzee terugkeren en uitgroeien tot gezonde populaties, is klein.

Noordzee

Kirsten Schuijt, directeur Wereld Natuur Fonds: “De Noordzee is ons grootste natuurgebied met veel bijzondere dieren, zoals haaien en roggens. Hoewel veel soorten zijn beschermd, gaat het niet goed. Daarom hebben ze een extra zetje nodig. Door roggens en haaien te kweken en uit te zetten in de natuur hopen we dat ze in de toekomst weer volop in de Noordzee leven. Als deze proef met de niet-bedreigde stekelrog lukt, kunnen we later ook populaties van bedreigde soorten helpen herstellen.”

Vissers

Aan sport- en beroepsvissers is gevraagd om gemerkte stekelroggen die zij vangen te meten en het nummer op het merkje door te geven op www.sharkray.eu. De dieren zijn onderdeel van een wetenschappelijk experiment, waarbij het de bedoeling is dat ze zo snel mogelijk levend worden teruggezet in zee. Tot 2019, als het project afloopt, worden zo'n duizend gekweekte stekelroggen uitgezet. In het kweekcentrum is proefondervindelijk vastgesteld dat de roggens geen hinder ondervinden van de merkjes.

Het proefproject moet onder meer uitwijzen hoe de uitgezette roggens zich verspreiden en of ze vanuit de Oosterschelde de weg naar open zee vinden. Naast roggens is het de bedoeling om in een later stadium het project voort te zetten met honds- en kathaaien.

Stekelroggen in de Oosterschelde?

Stekelrog (*Raja clavata*), rugzijde

Blue Linked

Het innovatieve kweekcentrum van Blue Linked fungeerde als spil in het pilootproject. Eikapsels van stekelroggen, afkomstig van het dolfinarium in Harderwijk werden opgekweekt tot gezonde vissen. Gedurende dit proces werden de stekelroggen regelmatig gewogen, opgemeten en gefotografeerd. Er zijn protocollen ontwikkeld om de vissen succesvol groot te brengen en over te wennen van diepvriesvoer op levend voer. Een schat aan data is verzameld, bruikbaar voor vervolgstappen met natuurherstelprojecten waarbij kweektechnieken, monitoring en uitzet worden toegepast.

Tijdens de opkweek is ook onderzocht welke tags het meest geschikt zijn om de stekelroggen te merken voor het monitoren bij eventuele terugvangst. Ook kreeg een gedeelte van de exemplaren die zijn uitgezet in de Westerschelde een akoestische zender mee. Uit de resultaten blijkt

Stekelroggen in de Oosterschelde?

---

dat de dieren de Waddenzee en zelfs de kust van België en het Verenigd Koninkrijk weten te bereiken.

In totaal groeiden in het kweekcentrum van Blue Linked ruim 600 stekelroggen op. De eerste hiervan werd geboren op 1 mei 2015. Ruim twee jaar later werden in oktober 2017 de eerste exemplaren onder veel media-aandacht uitgezet in de Oosterschelde. En op 3 oktober 2020 – een dag voor Werelddierendag – kregen de laatste gekweekte stekelroggen hun vrijheid.

Berichten uit de duikwereld.

"De eerste keer dat ik die tegenkom."

Bijgaande foto is van een rog die op 18 juni 2021 gespot is bij de Bergse Diepsluis.

Op 24 juni 2021 is een stekelrog gespot bij Nieuwe Sluis. Het is de tweede keer dat deze maand een rog wordt gespot in de Oosterschelde. De rog is waargenomen Wouter D'Haeseleer, die helaas zonder fototoestel of videocamera dook. De rog was tussen de 40 en 50 centimeter lang en

Stekelroggen in de Oosterschelde?

---

maakte zich direct uit de voeten toen de duikers dichterbij kwamen. "Gewoon wauw," schrijft Wouter op zijn Facebookpagina. "Super grote stekelrog. De eerste keer dat ik die tegenkom. Wat een mooi en gaaf beest. We konden hem even volgen tot hij door had dat we achter hem aan zaten." Wouter maakt in zijn logbericht ook melding van het nieuwe breukstenenrif bij Nieuwe Sluis.

Intussen weten we dat een paar gelukkige duikers uit onze club een soortgelijke ervaring hadden. Hopelijk schrijven ook zij hier een artikeltje over, zodat we een beetje mee kunnen genieten ...

Kristina

Roggen in de Oosterschelde!

Bedankt Kristina voor de leuke introductie in het vorige artikel. De poging om roggem uit te zetten in de Oosterschelde is inderdaad al van enkele jaren geleden, en tot nu zagen we er maar weinig resultaat van. We herinneren ons een duik op Wemeldinge Wrak, waar (ik denk) Dirk en zijn buddy een rog van dichtbij hebben gezien. Geen idee of het dan over een stekelrog ging. Jan en Sylvia zagen een tijd terug op de Vuilbak ook eens een rog voorbijflitsen. Hun poging om hem te achtervolgen duurde niet lang, niet geholpen door het feit dat de rog weg zwom naar dieper water, net waar de duikers niet naartoe wilden.

Als ik aan een duik begin, dan heb ik altijd wel een idee in mijn achterhoofd wat ik heel graag zou willen tegenkomen. In deze tijd van het jaar is dat een zeepaardje, of een van de inktvissen die in de Oosterschelde voorkomen. In het voorjaar gaat het dan bijvoorbeeld om een slak- of snotolf. Meer op het einde van de zomer is het steeds spectaculair om een grote tong tegen te komen.

Een rog komt eigenlijk nooit in dat rijtje voor. Heel af en toe wordt er wel eens over gepraat, maar omdat waarnemingen in het algemeen echt bijna nooit voorkomen, denk je niet: als we nu maar eens een rog zouden tegenkomen ...

Avondclubduik donderdag 24 juni, Goes 3^e breker. De verwachtingen zijn hoog: het belooft zeer mooi zicht te zijn, en er zijn al zowat overal zeepaardjes gezien. Ik hoop echt er eentje tegen te komen. Met Karin als buddy dalen we zachtjes af. Zij duikt met Nitrox 300 bar, ik met lucht 200 bar. Dat wordt dus toch een beetje de computers in de gaten houden. Zij mag niet dieper dan 38m, en ik zal de nultijd iets scherper moeten bewaken.

In het begin van de duik hangen we een tijdje achter Jan en Patrick. Om hun stofspoor te ontwijken, schuiven we een beetje op naar rechts. Tijdens die afdaling valt op hoe veel brokkelsterren er op dat stuk van de duikplaats liggen. Het is een echt tapijt, en er is dan ook niet veel speciaals te zien.

Roggen in de Oosterschelde!

Op -36m draaien we. Ik neem de buitenbocht om Karin zeker niet in problemen te brengen met haar MOD. En vanaf dan begint meestal het mooie stuk van de duik in Goes. Ik vind Goes qua bodem de nummer 1 plek in de Oosterschelde. (Misschien kan de Plaat in de buurt komen. Maar het is te lang geleden dat ik daar nog ben geweest om te kunnen vergelijken. Moet ik dus nog eens overwegen.)

Vanaf het moment dat je terug begint te stijgen – en je een beetje met de stroming laat meegaan – kom je op afwisselende ondergronden. Er is een zone op een diepte van +/- 20m die fantastisch mooi is begroeid, zonder brokkelsterren. Slakjes, mul, donderpadden, sepiola's ... het passeerde allemaal de revue. Het was ook daar dat we Johan en Willy tegenkwamen. Ze zaten enkele meters hoger dan wij. We zwommen enkele minuten in elkaars buurt, maar dan moesten Karin en ik minder diepe oorden opzoeken omwille van nultijd. Ik zwom richting kant om er zeker van te zijn dat er geen diepe putten meer waren. Zo kwamen we op een van oude brekers, op een diepte van 10 à 11m. Ik zag al van ver iets wat leek op een grote plastic zak. Het bleek helemaal iets anders te zijn. Mijn ogen rolden uit mijn oogkassen zoals het in de Oosterschelde nog ooit maar 2 keer eerder was gebeurd (mijn allereerste zeepaardje – totaal onverwacht – al vele zomers geleden, en mijn allereerste zeehond – ook totaal onverwacht – en met bibberende knieën als gevolg). Het was een rog. Ik maakte Karin erop attent dat ze echt eens rustig moest komen kijken, en ook bij haar was het goed dat ze haar duikbril op had om haar ogen op te vangen. Het beest lag daar gewoon. Toen we toch iets te dicht kwamen, zwom het met een brede bocht weg naar onze rechterkant. Daar lagen nog 2 exemplaren die ik niet goed heb kunnen zien omdat Karin er ook nog tussen lag. Maar toen ik nog rondkeek naar links, zag ik er nog eentje. Die heb ik het best kunnen filmen. Helaas ook maar heel even.

Groot.

Indrukwekkend.

Onverwacht.

Majestueus.

Roggen in de Oosterschelde!

Dat korte videofragment kan nog voor geen procent overbrengen wat we daar zagen. Gedurende enkele minuten waren we daar alleen met die roggen. (Nog geen 2 minuten ervoor hadden we Jan en Patrick gekruist. Zij hebben het spektakel – op een voorbijflitsende rog na – op een haar na gemist.)

De roggen die we zagen waren geen stekelroggen zoals in het vorige artikel beschreven. Het waren pijlstaartroggen. Een stuk groter dan de waarnemingen beschreven door de duiker in Nieuwe Sluis. Zeker het dubbele (en dit is geen overschatting onder invloed van de euforie van het moment). Je moet maar eens op Google zoeken naar “pijlstaartrog Oosterschelde”: je vindt dan enkele foto’s en filmpjes van vissers met een pijlstaartrog. Sommige dateren al van 2012. Ze geven een idee van de grootte van de dieren (maar die van ons waren toch nog groter 😊).

De roggen waren weg. Waarschijnlijk ook enigszins verrast door onze ontmoeting. Zouden ze even lyrisch zijn weggezwommen? Ik herinner me dat we ons op weg naar de breker gewoon hebben laten meestromen. Ik heb nog effe verder gezocht naar een zeepaardje, maar Karin niet meer: zij was de film van de roggenontmoeting op constante replay aan het afspelen in haar hoofd. Ze kwam me onder water nog verschillende keren vertellen hoe fantastisch dat wel was. Hoe zeldzaam. Met flapperde handen armgebaren erop eraan. De rest van de duik kon haar blijkbaar geen bal meer schelen.

Na amper 15 minuutjes stromen, waren we al terug aan de breker. Veel te snel natuurlijk, want Johan had bij de briefing gezegd dat we 80 minuten moesten duiken. Dus nog effe een lusje over het zand richting 2^e breker, waar we nog verschillende sepiola’s zagen.

Toen we boven kwamen, schreeuwde Karin het uit. Mijn oren fluiten er nog van. Bedankt voor de adembenemende duik Karin.

Koen

